

ALFONS ROIG, PREMI DEL SEU PREMI

L'eix Pinet-Bétera-París

Alfons Roig, el pare de l'art valencià contemporani, ha fet per a EL TEMPS un repàs per aquells aspectes més importants de la seua vida: el seu arrelament a la terra i el retorn a la infantesa.

Miquel Alberola

Alfons Roig i l'art són indissociables, com el cos i l'ànima. La història cultural dels Països Catalans és plètòrica de capellans: mossén Cinto Verdaguer, mossén Joan Alcover i mossén Alfons Roig, per exemple. El triangle confessional que som ens dona l'equilateritat que volem ser. Aquesta concepció geomètrica de la cultura i la política és l'origen de l'art abstracte, la gran revelació per a Alfons Roig i tots els que *cohabitarem* aquest segle accelerat.

«¿L'art? ¿Com el vaig descobrir? És el que jo em pregunte sempre —diu—, possiblement a través de la litúrgia. La qüestió és que no sé com vaig arribar a ser professor d'art a l'Escola Superior de Belles Arts de

Sant Carles de València i del Seminari Diocesà de Montcada».

Eugeni d'Ors, director general de belles arts en l'època gloriosa, va crear l'assignatura d'Art Sacre. Després, el marquès de Lozoya, substitut del benplantat d'Ors, la va canviar per una de Litúrgia i Cultura Cristiana. Van ser vint-i-cinc anys de guanyar-se així la vida, però el magisteri d'Alfons Roig mai no es va limitar —possiblement tampoc no s'hi cenyia— a la frontera temàtica de l'assignatura, sinó que es va orientar a descobrir a aquells alumnes joves i *ye-yés* que foren Andreu Alfaro, Doro Balaguer, Manuel Boix, Manuel Gil, Genovés, Artur Heras, Hernández Mompó, Eusebi Sempere, Manuel Valdés... els corrents artístics del moment.

La càtedra del carrer

Alfons Roig va nàixer a Bétera, el Camp de Túria, l'any 1903. Bétera, aleshores —com ara— era un escenari de coves i castell, un marc de malifetes infantils. «Era una població gran als meus ulls, quan en realitat és menudeta i simpàtica com un ou. Allí vaig aprendre les primeres lletres. Recorde que hi havia un convent de monges que ocupava tot el castell. Recorde els jocs de la infantesa: córrer, que era l'esport d'aleshores, i uns homes que portaven un ós i una mona que ballaven en tocar la pandereta.

Nosaltres érem xiquets que jugàvem fora de l'escola, en hores de classe.

Anàvem a les coves i hi jugàvem fins que sentíem tocar les dotze al campa-

nar, aleshores trencàvem a córrer, perquè les mares no poguessen saber què fèiem nosaltres. L'escola d'aquella època ensenyava coses elementals —jo crec que cal tornar, en certs aspectes, a les coses elementals—. La càtedra més bonica era la del carrer».

La set de la Vall

La vida, aquest exercici d'anar descobrint coses, va dur Alfons Roig, recent ordenat en el sacerdoci, a la Vall d'Albaida. Allí, en aquell vastíssim mar de terror, mentre feia el camí dels corporals de Daroca entre el Benicadell i l'Ermita de Llutxent, va obrir els ulls. «Bétera em va ensenyar a llegir, Pinet —el primer poble on vaig treballar— em va obrir els ulls, i París em va fer tot allò que sóc».

«La Vall d'Albaida —assenyala— ha estat per a mi el gran descobriment: és la relació com la d'un pare i un fill, que mira molt més enllà dels seus límits. Jo he travessat quasi tota la comarca a peu, des de Pinet fins a Albaida o a Xàtiva.»

Així, Alfons Roig decideix fixar-hi la segona residència i instal·lar-se, sempre que pot, a l'Ermita de Llutxent. Un edifici del segle XVIII que ell s'ha encarregat d'anar restaurant. Per aquell santuari han desfilat tots els pelegrins de la cultura, com una ronda de veïns. Fins i tot un servidor —que no té res a veure amb això— hi ha buscat un illot d'humanitat i l'absolució pels pecats particulars.

El cruzado español, l'arquebisbe i el cònsol

La tasca didàctica de mossén Roig no es centrava al marc de les aules, paral·lelament feia de crític d'art a la premsa i d'activador cultural en tots els actes que el *tinglao* permetia. L'agregat de l'Institut Francès, Paul Guinart, que organitzava conferències sobre aspectes culturals relacionats amb el fenomen gavatx, sota el patrocini de l'*Aliance Française*, va requerir els serveis de don Alfons per tal d'acostar els assistents a l'obra de Picasso. «Un dels assistents —comenta— es va alçar i va dir que allò era una indecència. Dies més tard, un jesuïta d'extrema dreta que signava amb el pseudònim «El Cruzado Español» començà una forta campanya en una revista contra Picasso i contra mi mateix: ¡només vam parlar de cultura! Picasso reunia tot allò que era necessari perquè caminàssem amb França, amb el món sencer: crear tots els estats anímics que permeten que

nosaltres siguem d'ací i siguem d'allà».

A partir d'aquesta conferència, el poder clerical —les sotanes pàl·lides— pren mania a Alfons Roig i comença a marcar-lo de prop. «En certa ocasió que va venir el cònsol francès per lliurar-me la insígnia de *Chevalier des Paumes Académiques* —ell omet que és la màxima condecoració francesa de les arts— s'hi va presentar l'arquebisbe de València,

Alfons Roig amb Manessier, a l'esquerra.

Marcelino Laechea, i em va dir: «No crea usted, don Alfonso Roig, que estoy aquí para verle, he venido porque me interesa ver al cònsul». Nosaltres érem revolucionaris dins aquell clero tan amortitzat».

Els pastissos de madame Kandinsky

No tots, però, tenien un comportament tan eixut com el del canonge Marcelino amb el pare Roig Izquierdo —el caràcter subversiu dels cognoms també fou utilitzat com un argument d'heretgia política—. Pels anys 50, mossén Alfons arriba a París, en plena batalla artística figuratiu/abstracte. És aleshores que coneix la dona del pintor Kandinsky, i arran de l'amistat amb aquella figura, el pare Roig s'adscriu a l'abstracte. «Els periodistes han dit que la senyora de Kandinsky va anar a Llutxent, a l'homenatge que m'hi varen fer de fill predilecte. I deien que va anar d'incògnit. És fals. La veritat és que ella em volia molt i jo a ella també. Una de les majors desgràcies que ha tingut la cultura europea ha estat la seua mort tràgica: va aparèixer estrangulada al jardí del xalet que tenia prop de Suïssa. Jo vaig rebre una targeta seua uns dies abans

de l'assassinat, en la qual em deia que per què no li escrivia més sovint. És molt trist. Em feia, recorde, unes coses menudetes dolces, característiques de Rússia, com els pastissos. A mi m'agrada molt el dolç —això no ho digues molt fort.»

El premi del seu premi

A partir d'aquesta última dècada, quan arriben els *muchachos* al negoci,

amb la fogositat dels conversos, comencen a publicar tots els articles que Alfons Roig havia dispersat (*Art viu del nostre temps*, 1982), la descripció de l'habitatge (*L'Ermita de Llutxent*, 1983), i el diari personal (*Ronda dels veïns de l'ermita*, 1985). Amb anterioritat, 1981, havien creat un premi per a les arts plàstiques que porta el seu nom, i que han assolit Josep Renau, Manuel Hernández Mompó, Eusebi Sempere i Manuel Valdés. Ara, com que don Alfons no sembla voler escriure més («després de tot el que he fet, no tinc ganes de fer res més», ens ha dit) i li volen mostrar el seu agraïment per les donacions de la pinacoteca i la biblioteca, i possiblement per aquesta vocació de fotografia amb glòries autonòmiques, van i li atorguen el premi del seu premi. «És una broma —ha manifestat el pare Roig—, una broma simpàtica. Ni m'ho imaginava».

Jo, la veritat, tampoc. Si Alfons Roig tenia algun dubte sobre l'art abstracte —o sobre el figuratiu—, ara, m'imagino, se li haurà dissipat. Efectivament, hi ha altres maneres de reconèixer la vàlua d'una personalitat. Les eleccions, la proximitat, els posa nerviosos: els fem un favor pensant que és això. □